

اوبامه - امیدونه او چلنجونه (تحلیلی لیکنه)

دامریکایي اولس او نړوالو تر ډیر انتظار وروسته ، اخر دادي اوبا هم دخپلو پرگنو دغوښتنو او هیلو سره سم په سپینی مانی کی میشت شو . هغه وخت چی می په تلویزیون کی دده د لوری پرتمین مراسم کتل ، کله به می پدی خاطر سترگی دخوښی په خوړو اوبو لنډی شوی چی دادي یو تور پوستی غلام نژاد سړی ته هم دیوه بشپړ انسان په سترگه کتل کیږی چی یو وخت یی ددغو سپین پوستانو سره یوځای په یوه حوض کی د لمبیدلو او یا په بس کی د سپین پوستی سره پر یوه چوکی بانډی دکینیناستلو حق ندرلود او اوس کله چی دامریکا پشان د دومره زبر ځواک مشرتوب ترلاسه کوی ، دپیمخو سپین پوستو په سترگو کی ورته دخوښی اوبسکی رغری رارغری . هو ، داکار دخوښی خبره ده او هر با احساسه انسان باید پری خوښ شی . ددی سره جوخت بیا چی کله به می دنړی ستونزمن حالات ، دخپل هیواد او فلسطین کربلاوی راپه زړه شوی نو د خوښیو خوړو اوبو به می یو دم سترگی راترخی او ستونی را وچ کړ .

راشي وگورو چی ایا امریکایانو اوباما ته یوازی پدی خاطر غیږه پرانیستل چی هغه د دموکراتانو کاندید او ژبه ور سړی دی ؟ نه ، لږ تر لږه زه داسی فکر نه کوم . زما په اند امریکایان نور د جمهوری غوښتونکو او دموکراتانو دواړو د دروغجنو وعدو او ناوړو کړنو څخه چی دامریکا په ټول تاریخ کی یی یوازی سپین پوستانو استازیتوب کړی ، تر پزی راغلی دی او د اوسنی نړی د ټولو ناخوالو او غمیزو پره پر دوی اچوی ، ځکه نو دیوه بدلون په فکر کی دی او دبدلون چاره یی داگری د اوباما په وجود کی ولیدل چی یو تور پوستی دی اودیوه نوی الترناټیف په توگه یی وازمایي . دبله طرفه په دموکرات گوند کی د نوماند غوره کولو پروخت د اوباما او هیلری کلنن ترمنځ سیالی داچی هیڅ یوه لازم اکثریت ترلاسه کولای نه شو ، ډیره اوږده وغزیده او پدی ډول امریکایان د اوباما سره بلد او خواخوږی یی ورسره وزیریده . داکار هم پخپله دده دپاره په طبعی توگه د کمپاین لامل وگرځید او په ټولټاکنو کی یی اغیز وښانده . دا منم چی په نسبی قضاوت کی به د دموکراتانو دگناه پیټی تر جمهوری غوښتونکو یوڅه سپک وی مگر په ټولیز ډول یی توپیر دپام وړ ندی . پدی کی هم شک نشته چی په امریکا غوندی هیواد کی جمهور رئیس په مثبتو اومنفی کړنو کی خورا اغیزمن رول لری اوپه همدغه خاطر داوباما څخه پدی اړه په مثبت لوری کی لوری هیلری هم امریکایانو اوم نړیوالو په زړونو کی ساتلی دی . عمل دقضاوت اصلی بنسټ جوړوی او عمل ته دانتظار دپاره نور نو دچین دیوال په مخ ندی پروت اوباید ورته سترگی په لار اوسو .

نړی که یوی خواته پریږدو او دا روسی مثل به په پام کی ونیسو چی (خپل کمیس تن ته نژدی دی) ، را به شو له ټولو نه وړاندی دخپل وطن وړانی سوزیدلی ښوونځی ، د وینو په ویالوکی غرق ټوټی ټوټی جسدون ، کونډی یتیمان او د اوبسکو رودونه به را یادکړو . داتول زخمونه هم داگری د اوباما له لاسونو څخه ملهم غواړی . خو داملمم به ور ورسیری کنه ؟ کله به ورسیری ؟ اکسیر به وی که یا ؟ دا هغه څه دی چی ورباندی سوچ کول پکار دی .

ها بله شپه می د اریانا تی وی دلاری د (دید گا) پروگرام کوت چی ژورنالیست رازق مامون او سیاسی څیړونکی وحید مژده یی رابللی وه او دافغانستان دغمیزی په حل کی یی د اوباما څخه دافغانانو دهیلو او د پوره کولو د امکاناتو په اړه پوښتنی تری نه کولې . ښاغلی مامون د په اصطلاح متحدی ملی جبهی دیوه نژدی خواخوږی او اولسمشکرزی دمخالف په توگه داسی استدلال کاوه چی کرزی دپوش دملاتړ څخه برخمن وو او پدی خاطر به د اوباما دملاتړه څخه خلاص وی . کله چی دامریکا حکومت دکرزی نه لاس په سرشی نو په افغانستان کی به هرڅه سم او داوبا پواسطه د واک ترلاسه کولو سره جوخت به دلته ارا مه ارامی وی اووطن به گل وگلزار شی . دابدول تحلیل ماته نه یوازی په علمی لحاظ بلکه په ژورنالیستیکی لحاظ هم ډیر کمزوری وښکاریده ځکه چی بنسټ یی عقدی ، شخصی او سلیقوی مخالفونه دی . وحید مژده زه نه پیژنم ، ده ارامی مؤدبانه خبری کولی او دتحلیلی ارزونو څخه یی ښکاریده چی دسیمی او نړی د واقعیتونو سره پوره بلد او داستدلال کچه یی لوړه ده . ده بیا پخپل وار دهیواد ، سیمی او نړی واقعیتونه سره وتړل او دی پایلی ته ورسیدی چی ددغسی ځواکونو پالیسی داروند دوکتورین زیربنه ده او بدلونونه یی یوازی تاکتیکی بڼه اخیستلای شی نه ستراتیژیکی . داچی هرڅه دستراتیژی تابع دی او ستراتیژیکی بدلونونه وخت نیسی ، ځکه نو داوبا ما په راتگ سره دفوری معجزو طمع درلودل دسیاسی منطق سره ډیر سر نه خوری

بوش لکه څنگه چی دټولې نړی قهر او نفرت ځانته راپارولې وو ، همدارنگه افغانان هم ورته په سترگو ړانده

دی اوپدی خاطر داوباما د برې هرکلی کوی . پداسی حال کی چی خان دبناعلی مژده د ارزونو سره همرغی بولم ، پدی هیله چی د اوپاما لخوا په پام نیول شوی بدلونونه زموږ دهیواد اونری په خیر تمام شی ، غواړم خو اړوندو تکیو ته د لوستونکو پام راوړوم :

۱- اړین ریفورمونه :

د واک اخیستلو نه وړاندی اوپاما داسی سترو ریفورمونو ته اشاری کولی لکه : لکه داقتصادی کرکیچ د مخنیوی په هیله ۷۰۰ میلیارده ډالره کارول ، د مالیاتی سیستم داسی تنظیمول چی له مخی به یی ستر پانگوال لوری مالیی ورکوی او د منخنپانگوالو مالیی به لری وی یانی د مترقی د مالیاتو سیستم ته وده ورکول ، د امریکا دانفراسترکچر مودرنیزه کول ، په روغتیایی بیمو کی ښه والی او سمون راوستل ، د بیکارانو له ډلی نه څلور میلیون کسانو ته د نوو کارونو پیداکول او همدارنگه پراخ سیاسی ریفورمونه پیاده کول .

داخو هغه څه دی چی په اوږدمهال به ورته سترگی په لار یو . په دقیقه توگه به بیخایه نه وی چی ځینو هغوکارونو او ورسره تړلو چلنجوو ته چی دده دلومریو او بیرنیو کړنو په لست کی راځی ، په لنډوکی اشاره وکړم :

۱ - اقتصادی بحران :

د رامنځته شوی مالی کرکیچ دمهارولو په موخه د هغو ۷۰۰ میلیارد ډالروڅخه چی پخوالا دکانگرس لخوا تائید شوی وه ، ۳۵۰ میلیاردی یی لا وړاندی له ده نه ښاغلی بوش په اړوندو چارو کی کارولی دی مگربحران لا نور هم ورځ تر بلی ژورتیا مومی . اوپاما به اړ وی چی د پاتو ۳۵۰ میلیاردو په مرسته نه یوازی اقتصاد له لا نور لویدلو څخه وژغوری ، بلکه باید هغه په چټکی سره پر پښو ودروی . ددی کار چټک بریالیتوب ته کارپوهان دښک په سترگه گوری . داهم دیادولو وړ ده چی دده ټول نور ریفورمونه ددغه بریالیتوب سره نه شلیدونکی تړاو لری او بیله دی به یی تر سره کول اسانه کار نه وی .

۲ - دمنځنی ختیځ شخړی :

اوپاما پخوالا خان داسرائیلو دوست یاد کړی دی اوتیرکال ئی منځنی ختیځ ته دخپل سفر پر مهال که څه هم په ضمنی ډول په غزه کی پر بشری ستونزو باندی خپل تشویش وښود مگر په ډاگه یی د بیت المقدس د نه ویشلو ملاتړ وکړ . پهرحال ده په منځنی ختیځ کی د سولې ټنگښت دخپل کار دلومریتوبونو څخه گڼلی دی خو دا به ووینو چی دی پدی اړه څه ډول لار نقشه وړاندی کوی .

۳ - دنړی سره دامریکا اړیکی :

په یو قطبی نړی کی دبوش خپلسریو د ډیرو هیوادونو سره د امریکا اړیکی په مختلفو کچو ترینگلی کړی چی دځینوسره یی خیره تر سپکو سپورو هم رسیدلی ده . د سوریې ، شمالي کوریا او ایران سره شخړو ژوره ښه اخیستی چی عادی کول به یی داوباما لاسونه تټاکی کړی . همدلسی نور ډیر هیوادونه شته چی بوش پر نفس راوستی وه او حالات یی مخ په نازک کیدو وه چی اوپاما ته د یوه بد میراث په توگه پاته دی . اوپاما دایران داتمی شخړی په هکله د دیپلوما تیکو اړیکو بیا دسره نیول اړین بللی او دا هغه څه دی چی دده د خارجی چارو وزیر ی هیلری کلنتن ورسره مخالفت ښودلی دی .

دگوانتانامو د زندان تړل :

دا هغه وعده ده چی ده یی تر ټولو نورو دمخه وپرخای کولو ته لیخی را ونغښتلی . دزندان دتړلو نه لا وړاندی ، اوپاما امر وکړ چی ددغو بندیانو دمحاکمی لری دی د اوس دپاره څلور میاشتی وځنډوی تر څو په نورو محکمو کی یی دڅیړلو پرکار غور وشی . د زندان دتړلو سره سم ده غوښته چی بندیان وعادی زندانونو ته ولیردوی او داهم په نظرکی لری چی دخپلو ائتلافی هیوادونو څخه وغواړی څو ځینی بندیان یی دخپل بند موده په هغو هیوادونو کی تیره کړی مگر نوموړو هیوادونو لا وار دمخه دهغوی دمنلو څخه معذرت غوښتی دی .

۵ - په عراق او افغانستان کی دامریکایی قواوو شتون :

اوپاما خو پخوا لا ویلی چی له عراقه به خپلی قواوی باسی مگر دبشپړ ایستلو دقیقه نیټه لا پوره څرگنده نده . دی همدارنگه غواړی چی افغانستان ته بیا تردیرشو زورو تنو پوری نور عسکر ولیری او دانتلاف دنورو هیوادونو څخه یی هم ورته غوښتنه کړیده . که څه هم ده په افغانستان کی د سولې د راوستلو خبره یاده کړی مگر دعسکرو زیاتول یی ښئی چی دا کار د جکړی دلاری ترسره کول غواړی . پدی اړه دیادونی وړ بولم ، لکه څنگه چی ټوله نړی خبره ده پخپله امریکایی جنرالانو په وار وار دا خبره په ټینگار یاده کړیده چی پر طالبانو باندی د پوځی لاری بری ترلاسه کول یو ناشونی کار او دامکانه وتلی غوښتنه ده . همدغه ټکی دانتلاف دنورو غرو قوماندانانو هم په مختلفو فرصتونو کی یاد کړی دی . ځکه نو څیرونکی ددی لاری نه د اوپاما بری ناشونی بولی او ورته پکار ده چی دپوځی لارو پر ځای سوله ایزو لارو ته مخ کړی . زما په اند که دی غواړی دافغانانو زرونه پلاس راوړی ، باید د

یوه بل مارشال پلان له مخي د بیا رغونې پراخ او هراړخیز پروگرامونه تر لاس لاندې ونیسي چې هم به سولې ته لاره پرانیزي ، هم به یې په یقین سره لگښتونه تر پوځي چارو کم وی او هم به په دواړو خواوو کې د انساني تلفاتو مخه ونیسي .

داڅو هغه څه وو چې زما په اند د اوباما دبیرني کارونو دلست په سر کې به راشي . لدی نه پرته دی همدارنگه په پام کې لری دچاپیریال ساتلو په چارو هم کوتلې گامونه واخلي او د کاربن ډای اکساید گازونو کچه په اتموسفر کې په سلو کې ۸۰ ته راکښته کړی ، مگر دده دسلاکارانو دنظریاتو په پام کې نیولوسره څیړونکي ددی کار عملي اړخ کمزوری بولي . که دا غوښتنه په بریالیتوب سره مخته لاړه شی ، کیدلای شی په ټولې نړۍ کې منفی اقلیمی اغیزی ټیټی کچی ته راولي . داگام به د اوباما په هکله امیدونه نور هم غښتلي کړی . لدی نه برسیره دده په مخ کې داسی پرابلونه هم پراته دی لکه په ختیځه اروپاکي د روسیې سره دتقابل سیاست او د ساره جنگ دبیا تازه کیدونښی نښانی ، د چین سره د اړیکو سپینول ، په پاکستان کې دترهگرو دپنځایونو په اړه چلند ، دهند او پاکستان تر منځ نازک حالات او په لسگونو نوری ناخوالي چې د بوش نه د شوم میراث په توگه ورپاته دی . دا ټول بیا په اوږد مهال کې ډیرو هلو ځلو ته اړتیا لری چې په بریا سره باید حل شی .

اوس به راشو او و به گورو چې دغه د زبرځواک تور پوستی مشر دخپلو پلانونو او هیلو په بریالي پیاده کولو کې د امکاناتو کوم پوتنشیال لری . زما په اند دده د بریالیتوب دپاره بیساری پوتنشیال موجود دی چې باید ورڅخه په پراخه پیماننه کار واخیستل شی . د بیلگي په توگه :

الف - فزیکي امکانات : دی ځوان روغ رمت دی او پوره انرژي لری . ځکه نو کولای شی په نه ستړي کیدونکي ډول کار او هلی ځلي وکړی .

ب - ټولنیز امکانات : اوسنی پراخ اقتصادی بحران او دبوش په کرغیرونو لاسونو رازیږیدلي کورني او نړیوالي شخړی ، ده ته دابهانه او اختیار ورکوی چې کوتلې گامونه واخلي اوپه پراخو ریفورمونو لاس پوری کړی .

ج - معنوي امکانات : دلورو ستونزو په پام کې نیولو سره په کور دننه او نړیواله کچه دپراخو ذهنیتونه د ډیرو ژورو ریفورمونو ومنلو ته تیار اوپه بشپړه توگه آماده دی .

د - حقوقي امکانات : تر ټولو زورور او تر ټولو اړین امکانات همدغه دی چې اوباما یې دا گړی پلاس کې لری . دی د دموکرات گوند کاندید ، دهغه گوند یو جگ پوری او پیاوړی غړی دی . همدا گوند دی چې دامهال دامریکا په کانگرس کې پریکنده اکثریت لری او دا چانس دده د پریکړو دتائید دپاره ټینگ بنسټ جوړوی چې کولای شی ورباندې پاڅه دیوالونه و دروی او د ژورو بدلونونو مانی ودانی کړی . لور پوتنشیال ښی چې که قوی اراده موجوده وی ، اوباما داچانس لری څو په هره برخه کې د ژورو بدلونونو په موخه هراړخیز ریفورمونه منځته راولي ، امرکایانو اونړیوالو ته وښی چې هیڅ نژاد له اصله هوشیار یا نادان دنیا ته ندی راغلي ، بلکه دا دژوند اومحیط شرایط چې د انسانانو د کړو وړو ډول ورته ټاکي . پهر حال زه پداسی حال کې چې له اوباما نه دمثبتو گامونوانتظار لرم خو بیا هم فکر کوم چې داگړی دده د نیت او کړنو په اړه ډیره خوشبینی یا ډیره بد بیني له وخت نه مخکي خبره ده او دهرچا په هکله دهغه کړني باید دقضاوت و ارزولو اصلي معیار وی ، ځکه نو پکارده چې دا کار راتلونکي ته پریږدو .

- پدی هیله چې دی به له بوش نه راپاته شوو زخمونوته ملهم شی .

پای